

DINNING JAMIYATDAGI O'RNI

*Abdurashidova Sevinchxon**Farg'ona davlat universiteti**Tarix fakulteti Yurisprudensiya yo'nalishi**1-kurs 25.88-guruh*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada dinning jamiyat hayotidagi o'rni, uning ijtimoiy tizimlar barqarorligi, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy birdamlik va ma'naviy madaniyatni shakllantirishdagi ta'siri ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot davomida diniy qadriyatlarning sotsiologik, falsafiy va madaniy jihatlarini o'rganildi, zamonaviy jamiyatlarda dinning ahamiyatini belgilovchi omillar tahlil qilindi hamda amaliy statistik ma'lumotlar asosida xulosalar chiqarildi. Maqola jamiyatda diniy madaniyatning barqarorlik omili sifatidagi o'rni, shuningdek, globallashuv jarayonlarining diniy qadriyatlarga ta'siri kabi masalalarni ham yoritadi.

Kalit so'zlar: din, jamiyat, qadriyatlar, ma'naviyat, sotsiologiya, an'analar, birdamlik, ma'naviy madaniyat.

АННОТАЦИЯ

В данной статье на научной основе анализируется роль религии в обществе, её влияние на стабильность социальных систем, моральные ценности, социальную солидарность и формирование духовной культуры. В ходе исследования были изучены социологические, философские и культурологические аспекты религиозных ценностей, проанализированы факторы, определяющие значение религии в современных обществах, и сделаны выводы на основе практических статистических данных. В статье также рассматриваются такие вопросы, как роль религиозной культуры в обществе как фактора стабильности, а также влияние процессов глобализации на религиозные ценности.

Ключевые слова: религия, общество, ценности, духовность, социология, традиции, солидарность, духовная культура.

ANNOTATION

This article analyzes the role of religion in society, its influence on the stability of social systems, moral values, social solidarity and the formation of spiritual culture on a scientific basis. During the research, the sociological, philosophical and cultural aspects of religious values were studied, the factors determining the importance of religion in modern societies were analyzed, and conclusions were drawn based on practical statistical data. The article also covers issues such as the role of religious culture in society as a factor of stability, as well as the impact of globalization processes on religious values.

Keywords: religion, society, values, spirituality, sociology, traditions, solidarity, spiritual culture.

KIRISH

Din insoniyat tarixining eng qadimiy ijtimoiy institutlaridan biri bo'lib, u jamiyat taraqqiyoti, madaniyati, ma'naviy-axloqiy hayoti bilan chambarchas bog'langan. Har bir jamiyatda dinning vazifalari, uning odamlar ongidagi o'rnini, ma'naviy tizimlar va qadriyatlar bilan aloqasi muhim ahamiyat kasb etadi. Din faqatgina e'tiqod tizimi emas, balki jamiyatni birlashtiruvchi, tartibga soluvchi, qadriyatlar tizimini shakllantiruvchi omil sifatida ham namoyon bo'ladi. Shuningdek, tarixiy davrlarda ham, zamonaviy globallashuv davrida ham dinning ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli doimo dolzarb bo'lib kelgan¹.

Shu nuqtai nazardan, dinning jamiyatdagi o'rnini chuqur o'rganish nafaqat ijtimoiy fanlar, balki siyosatshunoslik, madaniyatshunoslik, sotsiologiya, pedagogika va tarix fanlari kesishgan nuqtani tashkil etadi. Bugungi kunda turli madaniyatlar,

¹ Hasanov B. — Din sotsiologiyasi asoslari — Toshkent: Ma'naviyat, 2018 — 102–118-betlar.

dinlar va e'tiqod tizimlarining bir makonda to'qnashuvi, axborot oqimining kengayishi, global migratsiya jarayonlari dinning ijtimoiy jarayonlardagi ahamiyatini yanada oshirmoqda. Shu sababli mazkur maqolada dinning jamiyatdagi o'rni ilmiy-nazariy hamda statistik dalillar asosida tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadqiqot davomida dinning ijtimoiy hayotdagi o'rnini o'rgangan klassik va zamonaviy olimlar qarashlari tahlil qilindi. Xususan, E. Dyurkgeym dinni ijtimoiy birdamlikning asosiy manbai sifatida talqin qilgan bo'lsa, M. Veber dinning iqtisodiy va ma'naviy hayotga ta'sirini o'zining protestant axloqi nazariyasi orqali izohlaydi. P. Berger esa zamonaviy jamiyatda sekulyarizatsiyaning kuchayishiga qaramay, diniy ongning qayta tiklanishini "dinning reabilitatsiyasi" sifatida izohlaydi².

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi yondashuvlarga tayanadi:

Sotsiologik tahlil: jamiyatdagi diniy qarashlarning ijtimoiy institutlar bilan o'zaro ta'siri o'rganildi.

Tarixiy tahlil: dinning turli tarixiy davrlarda jamiyatga ko'rsatgan ta'siri ko'rib chiqildi.

Qiyosiy tahlil: Sharq va G'arb jamiyatlarida dinning roli taqqoslab tahlil qilindi.

Statistik metod: O'zbekiston va jahon miqyosidagi rasmiy so'rovlar natijalari, ijtimoiy fikr monitoringi keltirildi.

Mazkur metodlar dinning jamiyatdagi ko'p qirrali o'rnini kompleks tahlil qilish imkonini berdi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Din jamiyat hayotida bir nechta asosiy funksiyalarni bajaradi: axloqiy me'yorlarni shakllantiradi, ijtimoiy birdamlikni ta'minlaydi, shaxsning ma'naviy-ruhiy holatini

² Berger P. — The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion — New York: Anchor Books, 2020 — 55–60-betlar.

mustahkamlaydi, odob-ahloq standartlarini belgilaydi va madaniy merosni avloddan avlodga yetkazadi. Tadqiqot jarayonida aholining diniy qadriyatlarga munosabati bo'yicha o'tkazilgan bir nechta ijtimoiy so'rovlar tahlil qilindi.

Quyida so'rov natijalaridan ikki jadval keltiriladi.

1-jadval.

O'zbekiston aholisining diniy qadriyatlar muhimligiga munosabati (so'rov natijalari, %)

Javob turi	Ulushi (%)
Juda muhim deb hisoblaydi	68%
Muhim	22%
Unchalik muhim emas	8%
Ahamiyatsiz	2%

Mazkur natijalar dinning O'zbekiston jamiyatida axloqiy va ma'naviy qadriyatlar tizimida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

2-jadval.

Dinning jamiyat hayotidagi asosiy funksiyalari bo'yicha aholining fikri (%)

Funksiya	Ulushi (%)
Axloqiy me'yorlar manbai	54%
Ma'naviy tayanch	27%
Jamiyatni birlashtiruvchi kuch	13%
Madaniy merosni saqlash	6%

Tahlil shuni ko'rsatadiki, din, avvalo, axloqiy me'yorlar tizimi sifatida ko'riladi. Bu esa diniy qadriyatlarning ma'naviyatni shakllantirishdagi o'rnini tasdiqlaydi.

Shuningdek, globallashuv jarayonida diniy ongning qayta tiklanishi, yoshlar orasida diniy savodxonlikka qiziqishning ortishi kabi tendensiyalar kuzatilmoqda. Bu esa davlat va jamiyat tomonidan diniy-ma'naviy tarbiya borasidagi kompleks siyosatni talab qiladi.

XULOSA

Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, din jamiyatning eng barqaror va muhim ijtimoiy institutlaridan biri bo'lib, uning asosiy vazifasi insonlarning ma'naviy dunyosini, axloqiy qarashlarini va jamiyatdagi o'zaro hurmat, birdamlik va hamjihatlikni shakllantirishdan iborat. Dinning jamiyatdagi o'rni nafaqat diniy marosimlar va e'tiqodlar bilan belgilanadi, balki uning ahloqiy-ma'naviy tizimni mustahkamlovchi, ijtimoiy jarayonlarni tartibga soluvchi hamda madaniy merosni avloddan avlodga yetkazuvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy globallashuv sharoitida dinning jamiyatdagi o'rni yanada murakkablashgan bo'lib, uning ijtimoiy barqarorlik, ma'naviy xavfsizlik va madaniy mafkurani shakllantirishdagi ahamiyati tobora ortib bormoqda. Yoshlarning diniy savodxonligini oshirish, diniy ekstremizm va radikallashuvning oldini olish, diniy bag'rikenglikni mustahkamlash jamiyat barqarorligining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu sababli dinning jamiyatdagi o'rnini ilmiy asosda tahlil qilish, davlat siyosati va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bilan uyg'unlashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Durkheim E. — The Elementary Forms of Religious Life — New York: Free Press, 1995 — 213–215-betlar.
2. Weber M. — The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism — London: Routledge, 2001 — 87–94-betlar.
3. Berger P. — The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion — New York: Anchor Books, 2020 — 55–60-betlar.
4. Hasanov B. — Din sotsiologiyasi asoslari — Toshkent: Ma'naviyat, 2018 — 102–118-betlar.
5. Karimov I.A. — Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch — Toshkent: Ma'naviyat, 2008 — 44–49-betlar.
6. O'zbekiston Respublikasi Din ishlari bo'yicha qo'mita — Yillik ma'lumotnoma — Toshkent: 2023 — 12–18-betlar.